

Terug naar af?

Bestuurskunde, gezondheidskunde, vrijetijdskunde, sociale zekerheidskunde: de 'kundigen' zullen ongetwijfeld over enkele jaren in ons goede land de -gogen en -logen van de jaren zeventig van hun plaats verdrijven. Voor Jan Blokker en de zijnen zal het wel geen verschil uitmaken.

Intussen zitten we er maar mee. Ondanks departementale reserves rijzen de beroepsgerichte opleidingen aan de universiteiten als paddestoelen uit een vochtig herfstbos. Aan de traditionele universiteiten gonst het voorts van de voorstellen om de beschikbare wetenschappelijke menskracht in te zetten op populaire studieterreinen, zoals minderheden, vrouwenstudies, werkloosheid of welke zaken dan ook, waarvan verwacht wordt dat ze studenten trekken. Al deze thematische studies moeten in de plaats komen van, of minstens gevormd worden náást, de verkalkte, saaie, monodisciplinaire opleidingen in de sociologie, de antropologie, de psychologie, enz.

Het zit er overigens in dat op deze wijze binnen korte tijd het geheel van de sociale wetenschappen zich zal kenmerken door een sterkere 'verkokering' dan er vóór de TVC-operatie ooit geweest is. Op zich een aardig scriptieonderwerp voor bestuurs- en beleidskundigen in de dop: de onbedoelde effecten van een ondoordachte zinsnede in een beleidsnota.

Wordt dit weer een kankerverhaal? Nee. Het lijkt me wel degelijk een goede ontwikkeling als de vele studenten die in feite méér geïnteresseerd zijn in beleidswerk binnen een bepaalde maatschappelijke sector dan in wetenschappelijk onderzoek daar ook de kans toe krijgen. Om voor de hand liggende redenen worden de nieuwe professie-gerichte opleidingen thans door de universiteiten en hogescholen geclaimd; de vraag is of zulke opleidingen en studenten niet méér binnen het HBO passen. Komt het ooit tot een integratie HBO/WO, dan is dat overigens ook weer een probleem minder.

De moeilijkheid zit veeleer hierin dat het steeds moeilijker wordt om universiteitsbestuurders te overtuigen van het nut van goede algemeen-wetenschappelijke opleidingen. Men gaat er zozeer van uit dat alleen thematische accentuering van opleidingen studenten trekt, dat datgene waarin een universiteit zich werkelijk kan profileren, een gedegen wetenschappelijke vorming (of dat nu bijvoorbeeld een sociologie-opleiding, dan wel een interdisciplinaire sociaal-wetenschappelijke opleiding is), zich steeds meer in de gevarenzone bevindt. De kortzichtigheid hiervan is evident wanneer we zien hoe door dezelfde bestuurders de onderzoeksfunctie (voorwaardelijke

financiering, onderzoeksinstituten!) wordt gekoesterd. Het is echter de vraag of over enkele jaren de onderzoeksinstituten nog potentiële medewerkers onder de afgestudeerden kunnen vinden. Bovendien, wanneer we ons beperken tot de ontwikkeling van de sociologie in Nederland, dan constateren we juist de afgelopen jaren een flinke productiegroei en het ontstaan van enkele geprononceerde 'programma's' op internationaal kwaliteitsniveau. Het is niet uitgesloten dat, voor wat bepaalde sectoren van de sociologie betreft, Nederlanders goede kansen hebben om in het internationale forum een vooraanstaande rol te verwerven. Deze unieke ontwikkeling wordt bedreigd wanneer departement en universiteiten (overigens in het voetspoor van niet weinig wetenschapss pessimisten, óók onder de sociologen zelf!) menen sommige sociale wetenschappen maar om te moeten buigen tot clusters van veldgerichte beroepsopleidingen.

Om het onderzoek op een adequaat niveau voort te kunnen zetten en de krachten niet te versnipperen zijn algemeen-wetenschappelijke opleidingen van hoog niveau nodig, waarbinnen het leren denken in modellen en theorieën, het vertrouwd raken met wat de moderne wetenschapsleer en methodologie ons te bieden hebben, de kern vormt. We moeten dan overigens eerder aan enkele tientallen studenten per instelling denken, dan aan de honderden uit het begin van de jaren zeventig. Wat dat betreft: terug naar af. Sommigen menen dat na een eerste fase, waarvan men weinig wetenschappelijk niveau verwacht, dan de tweede fase (i.c. de a.i.o.-structuur) hierin kan voorzien. Ik kan dat echter niet anders zien dan als maatschappelijke verspilling van talent.

Daarnaast is het zaak dat in die vele kundes en thematische studies, maar ook als bijvak bij andere disciplines, de sociologie goed vertegenwoordigd is. Kwantitatief zal de menskracht voor bijvak- en interdisciplinaire studies zeer waarschijnlijk de inzet voor de algemeen-wetenschappelijke studie van de sociologie overvleugelen. Wat dat betreft: een lang uitgestelde aanpassing aan de internationale verhoudingen, die niet negatief gewaardeerd hoeft te worden.

Zonder een visie op middellange termijn dreigen thans de eerste fase-opleidingen bijna ongemerkt over te gaan in (bijdragen aan) een complex voor veld- en beroepsgerichte kundes. Een dergelijke visie zou niet alleen aandacht moeten besteden aan vertegenwoordiging van het sociologische perspectief in een breed gamma van opleidingen, maar daarnaast expliciet gericht moeten zijn op de ontwikkeling van 'generalisten'-opleidingen die de continuïteit en het niveau van de Nederlandse wetenschappelijke productie kunnen verzekeren.

P.G. Swanborn